

การวิเคราะห์เชิงพรรณนาข้อมูลระบบเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า 5 มิติ
เขตสุขภาพที่ 12 สงขลา พ.ศ. 2561
Descriptive Analysis of 5-Dimensional Rabies Surveillance System,
Regional Health 12, Songkhla, 2018

หทัยทิพย์ จูทอง^{1*} และ วาสนา ยกสกุล¹
Hataitip Juthong^{1*} and Wasana yoksakool¹
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา^{1*}
Office of Disease Prevention and Control 12^{1*}

(Received: September 10, 2019; Revised: April 17, 2020; Accepted: April 28, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าและเพื่อหาแนวทางมาตรการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่เหมาะสมของพื้นที่เขตสุขภาพที่ 12 สงขลา วิธีการศึกษา นำข้อมูลเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2561-2562 มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยดูการกระจายการเกิดโรคตามบุคคล เวลา และสถานที่ จำแนกตาม 5 มิติประกอบด้วย ปัจจัยต้นเหตุ พฤติกรรมเสี่ยง การป่วย การตาย เหตุการณ์ผิดปกติ และการตอบสนองแผนงานควบคุมโรค ผลการศึกษามีดังนี้

พ.ศ.2561 มีจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าจำนวน 4 ราย พบสุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าจำนวน 174 ตัว มีผู้สัมผัสทั้งหมด 662 คน รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าจำนวน 602 คน ยังมีผู้สัมผัสโรคที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าจำนวน 60 คน ประชาชนยังขาดความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า เช่น คิดว่าโรคพิษสุนัขบ้ายังรักษายาก การล้างแผลด้วยน้ำสะอาดฟอกสบู่หลายๆครั้งและทายาเบตาดีน ไม่ช่วยลดปริมาณเชื้อที่แผล ประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงขาดความตระหนักถึงความเสี่ยงของโรคพิษสุนัขบ้า ส่งผลให้ไม่เข้ารับการรักษากายหลังสัมผัสโรค

จากการดำเนินงานด้านการกระตุ้นภูมิคุ้มกันในสัตว์ที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัดในปี พ.ศ. 2558 ร่วมกับปัญหาของสุนัขจรจัดที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อาจส่งผลให้มีโอกาสพบผู้ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ซึ่งปัญหานี้กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมควบคุมโรคได้ดำเนินการแก้ไขทำความเข้าใจและปรับปรุงแผนการดำเนินงานส่งผลให้จำนวนการพบโรคพิษสุนัขบ้าในคนลดลง

คำสำคัญ: โรคพิษสุนัขบ้า, ระบบเฝ้าระวังโรค, ปัจจัยต้นเหตุ, พฤติกรรมเสี่ยง

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: hataitipju@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ 086-4907615)

Abstract

This study aimed to analyze rabies situation and find out the appropriate measures for rabies prevention and control in the Regional Health 12, Songkhla, Thailand. Methods; The surveillance data of rabies, from 2018-2019, in the Regional Health 12 were analyzed for the relationship between disease distribution and person, time and place. The data were classified into 5 dimensions which consisted of causes, risk factors behavior, illness, death, unusual event and response to the disease control program.

Results: In 2018, there were 4 people died from rabies and 174 rabies dogs. Additionally, there were 662 people exposing to rabies, 602 people receiving rabies vaccines, and also 60 people exposing to the disease but not receiving rabies vaccine. People still lacked knowledge about rabies such as thought that rabies can be cured, washing the wound with clean water or soap several times or using Povidone iodine solutions could not help reducing the amount of infection from wound. People, particularly in the risk areas, had less awareness of severity of rabies resulting in denying having treatment after exposing to the disease.

From the significant reduction of animal immunity in 2015 together with the increasing a number of stray dogs may be resulting in more chances of finding infected rabies patients and deaths from rabies in the future. Form these reasons, the Department of Livestock Development, the Department of Local Administration and the Department of Disease Control have had cooperation actions for understanding and improving operation plans for rabies control leading to decrease a number of rabies in people.

Keywords: Rabies, Surveillance system, Risk factor, behavior

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้าหรือโรคกลัวน้ำ (เรบีส; Rabies) เป็นโรคติดต่อร้ายแรงจากการติดเชื้อไวรัสเรบีสของระบบประสาทโดยสัตว์เป็นพาหะนำโรคสู่คน โรคพิษสุนัขบ้าพบได้ในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สุนัขและแมวซึ่งเป็นสัตว์ที่นำโรคพิษสุนัขบ้ามาสู่คนมากที่สุด สัตว์ชนิดอื่น ๆ ที่พบเป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้เช่น หนู ลิง กระรอก ชะนี กระต่าย และค่างควา โรคพิษสุนัขบ้ายังคงเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตของมนุษยชาติทั่วโลกปัจจุบันยังไม่มีวิธีรักษา พบว่าผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าส่วนใหญ่ได้รับเชื้อจากการถูกสัตว์กัด การถูกสัตว์ที่ป่วยเป็นโรค ช่วน สัตว์เลี้ยงเย็บผิวหนังหรือเลียบาดแผลสามารถทำให้มนุษย์เกิดโรคพิษสุนัขบ้าได้ เมื่อมีการติดเชื้อภายหลังถูกสัตว์กัด ผู้ป่วยจะมีอาการสมองอักเสบ ไม่ค่อยรู้สึกตัว กลั้วน้ำ กลั้วลม บางรายมีอาการแขนขาอ่อนแรง ผู้ป่วยมักเสียชีวิตภายใน 1 สัปดาห์ภายหลังมีอาการของการติดเชื้อ โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคที่สามารถป้องกันได้โดยการฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า ยังพบว่าในแต่ละปีมีผู้เสียชีวิตทั่วโลกจากโรคพิษสุนัขบ้าประมาณ 50,000-60,000 ราย ผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในประเทศแถบเอเชียและแอฟริกา ซึ่งไม่สามารถควบคุมสุนัขจรจัดหรือการให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และในประชากรไม่ประสบผลสำเร็จ ในประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น ประเทศในทวีปยุโรปพบโรคพิษสุนัขบ้าในคนน้อย เนื่องจากมีการควบคุมการให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์เลี้ยงโดยเฉพาะ สุนัขและ แมว ในอดีตประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากโรคนี้ประมาณ 300-400 รายต่อปี (ธีระพงษ์ ตันทวีเชียร, 2561)

สาเหตุของการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า ประกอบด้วยหลายปัจจัยโดยเริ่มจากการที่ปริมาณการเลี้ยงสุนัขในแต่ละครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นอย่างมากจากสาเหตุหลักคือการเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ต่อการควบคุมไม่ให้มีการจำหน่ายสุนัขเพื่อการบริโภคในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อีกทั้งเจ้าของสัตว์ไม่ได้มีการควบคุมประชากรสัตว์เลี้ยงในบ้านที่ถูกวิธี

โดยการนำสุนัขไปทำหมัน และมีบางส่วนนิยมนำสุนัขเพศเมียไปปล่อยในที่สาธารณะ เช่น วัด ทำให้มีการ เพิ่มจำนวนของสุนัขไม่มีเจ้าของในพื้นที่สาธารณะและสุนัขในวัดจำนวนมากเกินกว่ากำลังของเจ้าหน้าที่จะดำเนินการ ควบคุมได้ทัน โดยปัญหาหลักคือการจับสุนัขเพื่อนำมาทำการผ่าตัดทำหมัน หรือฉีดวัคซีน (กรมปศุสัตว์, 2561)

พ.ศ.2561 สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้า 4 ราย อัตราป่วย 0.08 ต่อประชากรแสนคน มีผู้เสียชีวิต 4 ราย เพศชายจำนวน 4 ราย อัตราตาย 0.08 ต่อประชากรแสนคน ผู้ป่วยตายร้อยละ 100 จากจังหวัดสงขลา 2 คน พัทลุง ตรัง จังหวัดละ 1 คน (สำนักกระบาดวิทยา, 2561) สาเหตุ การเสียชีวิตเนื่องจากผู้ถูกสุนัขกัดไม่ไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สุนัขที่กัดส่วนใหญ่เป็นสุนัขที่มีเจ้าของ (หทัยทิพย์ จุทอง, 2561) สถานการณ์สัตว์ติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2561 ในเขตสุขภาพที่ 12 สงขลา มีจำนวนหัวสัตว์ที่ตรวจพบเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 174 หัว สัตว์ที่พบมากที่สุด คือสุนัขจำนวน 69 หัว รองลงมาคือโคจำนวน 6 หัว และแมวจำนวน 4 หัว จังหวัดที่พบเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า ในสัตว์มากที่สุดคือ จังหวัดสงขลา จำนวน 42 หัว รองลงมาคือ จังหวัดสตูล จำนวน 17 หัว และจังหวัดตรัง จำนวน 13 หัว (กรมปศุสัตว์, 2561) เนื่องจากโรคนี้องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การโรคระบาดสัตว์ ระหว่างประเทศ (OIE) ได้กำหนดเป้าหมายให้ทุกประเทศในภูมิภาคอาเซียน รวมถึงประเทศไทยกำจัดโรคพิษ สุนัขบ้าให้หมดไปภายใน ปี ค.ศ. 2020 และมีการจัดทำกรอบการดำเนินงานการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า (Rabies Elimination Strategic Framework) เพื่อให้การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าเป็นไปตามเป้าหมาย สำนักงานป้องกัน ควบคุมโรคที่ 12 สงขลาได้รวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์แบบบูรณาการเพื่อให้การวิเคราะห์สถานการณ์ นำไปสู่ การวางแผนควบคุมโรค

วัตถุประสงค์วิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าของพื้นที่เขตสุขภาพที่ 12 สงขลา
2. เพื่อหาแนวทางมาตรการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่เหมาะสมของพื้นที่เขตสุขภาพที่ 12 สงขลา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาโดยการสอบสวนโรค

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลจากระบบรายงานเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า 506 สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ข้อมูลการ แพ้ระบาดในสัตว์ที่เป็นแหล่งรังโรคพิษสุนัขบ้า จากระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ (Thai Rabies Net) กรมปศุสัตว์การสำรวจความตระหนักรู้สำหรับประชาชนเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า รายงานการ สอบสวนโรคและแผนงานโครงการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

1. Determinants: จำนวนการแพ้ระบาดในสัตว์ที่เป็นแหล่งรังโรคพิษสุนัขบ้า ได้จากระบบสารสนเทศ เพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ (Thai Rabies Net) กรมปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์, 2561)
2. Behavior Risk: การสำรวจความตระหนักรู้สำหรับประชาชนเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า สำนักงานป้องกัน ควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2561 (หทัยทิพย์ จุทอง, 2561)
3. Morbidity/Mortality: ข้อมูลจากระบบเฝ้าระวังระบบรายงาน 506 (สำนักกระบาดวิทยา, 2561)
4. Event-Based: รายงานการสอบสวนการเสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้าของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา (หทัยทิพย์ จุทอง, 2561)
5. Programresponse: แผนงานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา

ตาราง 1 ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการเฝ้าระวังอุบัติเหตุทางถนน

Determinants	Risk	Prevention	Health Outcomes	
	Behaviors/ Exposure	Program response	Morbidity/ Mortality	Event-Based
1. จำนวนการแพร่ระบาดในสัตว์ที่เป็นแหล่งรังโรคพิษสุนัขบ้า	2. การสำรวจความตระหนักรู้สำหรับประชาชนเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า	3. แผนงานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา	4. อัตราป่วยและอัตราตาย	5. รายงานการสอบสวนการเสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้า

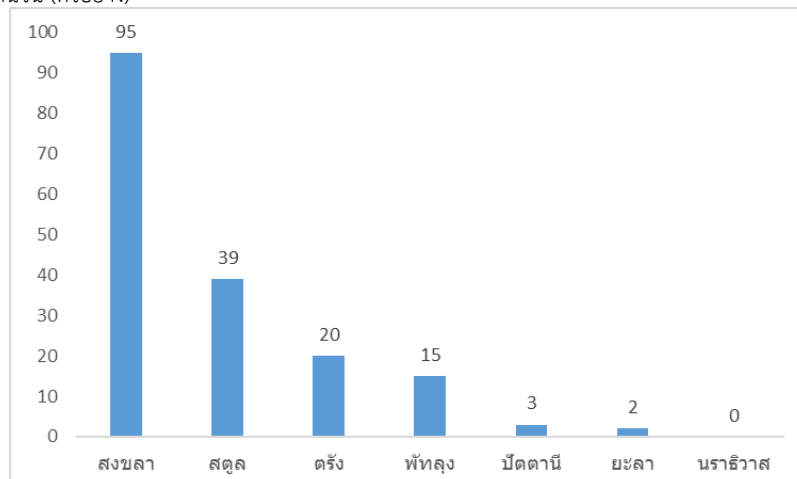
การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าของพื้นที่เขตสุขภาพที่ 12 สงขลา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ อัตรา

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์

จำนวน (ตัวอย่าง)

ภาพ 1 จำนวนสัตว์ที่พบเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า จำแนกรายจังหวัดเขตสุขภาพที่ 12 สงขลา พ.ศ. 2561

จากภาพ 1 จังหวัดที่มีผลการตรวจพบโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์มากที่สุดคือ จังหวัดสงขลา จำนวน 95 ตัวอย่าง รองลงมาคือ จังหวัดสตูล จำนวน 39 ตัวอย่าง และจังหวัดตรัง จำนวน 20 ตัวอย่าง

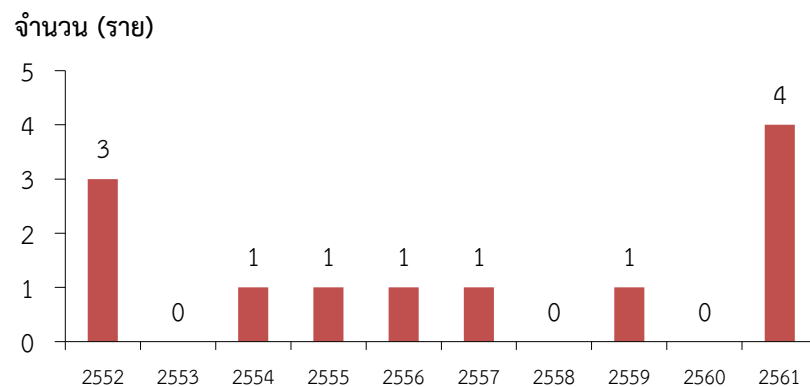
2. ข้อมูลปัจจัยเสี่ยงและพฤติกรรม

การสำรวจความตระหนักรู้สำหรับประชาชนเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2561 ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.9 กลุ่มอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 34.20 ประถมศึกษาหรือต่ำกว่าร้อยละ 51.3 อาชีพเกษตรกรร้อยละ 47. ได้รับทราบข้อมูลคนเสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า ร้อยละ 91.9 ช่องทางที่ได้รับทราบมากที่สุดคือโทรทัศน์/เฟสบุ๊ก ร้อยละ 64.2 สุนัขที่เลี้ยงและได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าร้อยละ 77.92 แมวที่เลี้ยงและได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าร้อยละ 72.92 ประชาชนส่วนใหญ่เลี้ยงสุนัข 1-5 ตัวต่อครัวเรือน ร้อยละ 97.1 และเลี้ยงแมว 1-5 ตัวต่อครัวเรือนร้อยละ 97.4 ส่วนใหญ่ฉีดวัคซีนที่บ้านร้อยละ 53.2 อาสาสมัครเป็นคนฉีดร้อยละ 35.8 เหตุผลที่พาสัตว์ไปฉีดวัคซีนเพราะป้องกันโรค

พิษสุนัขบ้าร้อยละ 75.8 เหตุผลในการไม่พาสัตว์ไปฉีดวัคซีนสุนัขเพราะจับไม่ได้ร้อยละ 10 ไม่มีเจ้าของสร้างปัญหาร้อยละ 57.1 ให้กำจัด/ฆ่า/ทำลายสุนัขไม่มีเจ้าของร้อยละ 20 ไม่ต้องการกำจัดสุนัขไม่มีเจ้าของร้อยละ 22.6 ประชาชนเมื่อถูกสุนัขกัด/แมวกัด/ข่วนไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่สถานบริการสาธารณสุขร้อยละ 94.8 ไม่ไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่สถานบริการสาธารณสุขร้อยละ 4.2 เคยถูกสุนัข/แมวกัดร้อยละ 50.3 นำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าฉีดประจำปีร้อยละ 75.8 นำลูกสุนัขอายุ 2-3 เดือนไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าร้อยละ 60 มีความรู้เมื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิดกัดสามารถป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้ร้อยละ 80 ความรู้เรื่องการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้ สุนัข/แมว ครั้งเดียวสามารถป้องกันโรคได้ตลอดชีวิตร้อยละ 16.1 ไม่มีความรู้เมื่อถูกสุนัขเลีย สัมผัสน้ำลายหรือเลือดสัตว์ โดยผิวหนังไม่มีแผลหรือรอยถลอก ไม่ติดโรคพิษสุนัขบ้าร้อยละ 47.1 เมื่อถูกสุนัขไม่ทราบประวัติ ข่วนที่ผิวหนังเป็นรอยถลอกโดยไม่มีเลือดออกต้องไม่ต้อไปพบแพทย์ร้อยละ 23.5 และคิดว่าโรคพิษสุนัขบ้าสามารถรักษาให้หายได้ร้อยละ 27.4 เมื่อถูกสุนัข/แมวกัดหรือข่วนจนเลือดออกไม่ทำอะไรร้อยละ 1.3 ไม่มีความรู้เรื่องการล้างแผลด้วยน้ำสะอาดฟอกสบู่หลายๆครั้ง และทายาเบต้าดีน ช่วยลดปริมาณเชื้อที่แผลได้ร้อยละ 16.5 ไม่มีความรู้หากเจ้าของสุนัขและแมวไม่พาสัตว์เหล่านั้นไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าจะได้รับโทษ ร้อยละ 63.8 ไม่มีความรู้สุนัขกัดคนนอกบ้าน หรือไม่ได้ผูกขี้ขี้ไม่ได้เมื่อมีคนเรียกบอกกล่าวก่อนเข้าบ้าน มีความผิดร้อยละ 4.2

3. อัตราป่วย อัตราตาย

พ.ศ. 2561 สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้า 4 ราย อัตราป่วย 0.08 ต่อประชากรแสนคน มีผู้เสียชีวิต 4 ราย เพศชาย จำนวน 4 ราย อัตราตาย 0.08 ต่อประชากรแสนคน ผู้ป่วยตายร้อยละ 100 พ.ศ. 2552- 2561 มีจำนวนผู้ป่วย 12 พ.ศ.2561 มีผู้ป่วยสูงสุดจำนวน 4 รายดังภาพ 2

ภาพ 2 จำนวนผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้า ภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ. 2552 – 2561

แหล่งข้อมูล: สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

4. ผลจากการสังเคราะห์รายงานสอบสวนโรค

ตั้งแต่ พ.ศ. 2557-2561 เขตสุขภาพที่ 12 สงขลามียุติชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 5 คน เป็นเพศชาย จำนวน 4 คน เพศหญิงจำนวน 1 คน อายุต่ำสุด 38 ปี อายุสูงสุด 65 ปี อายุเฉลี่ย 51.6 ปี อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 40 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 60 ระยะเวลาที่ถูกกัดถึงวันเริ่มป่วยนานที่สุด 9 เดือน ระยะเวลาที่ถูกกัดถึงวันเริ่มป่วยสั้นที่สุด 1 เดือน ระยะเวลาวันที่เริ่มป่วยถึงวันที่เสียชีวิตนานที่สุด 8 วัน ระยะเวลาวันที่เริ่มป่วยถึงวันที่เสียชีวิตสั้นที่สุด 2 วัน เฉลี่ย 5.8 วัน สุนัขที่กัดเป็นลูกสุนัขร้อยละ 80 สุนัขมีเจ้าของร้อยละ 40 สุนัขจรจัด ร้อยละ 40 และไม่ทราบสุนัขที่กัด ร้อยละ 20 ตำแหน่งที่กัด มีร้อยละ 50 ขาร้อยละ 40 ไม่ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าหลังถูกกัด ร้อยละ 100 ล้างแผล ร้อยละ 100 มีผู้สัมผัสโรคจำนวน 1,032 คน อาการที่พบทุกคนคือ หายใจลำบาก กลืนลำบากร้อยละ 100 รองลงมาคือกลืนน้ำร้อยละ 80 และมีอาการกลัวลมและไข้ ร้อยละ 60 เดือนกุมภาพันธ์มีผู้ป่วยมากที่สุด จำนวน 3 คน จังหวัดสงขลา มีผู้ป่วยมากที่สุดจำนวน 3 คน ผู้เสียชีวิตทุกคนไม่ได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

5. แนวทางมาตรการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่เหมาะสมของพื้นที่เขตสุขภาพที่ 12 สงขลา

5.1 ประชุมถอดบทเรียนการดำเนินงานการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโรคพิษสุนัขบ้าสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และโรงพยาบาล 7 จังหวัด (ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส)

5.2 ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพบุคลากรแนวทางเวชปฏิบัติโรคพิษสุนัขบ้าและโปรแกรม ร.36 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง สงขลา ผู้เข้าร่วมประชุม 79 คน

5.3 จัดประชุมคืบข้อมูลโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 30 คน

5.4 ผลิตสปอร์ตวิทย์โรคพิษสุนัขบ้าสนับสนุนสปอร์ตให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

5.5 นิเทศการดำเนินการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่เสี่ยงจังหวัดตรัง พัทลุงสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ผู้รับการนิเทศ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากกลุ่มงานเภสัชกรรม ห้องอุบัติเหตุฉุกเฉิน กลุ่มเวชกรรมสังคม งานสารสนเทศ

อภิปรายผล

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์สู่คนที่อันตรายร้ายแรงเกิดจากเชื้อไวรัส ติดต่อผ่านทาง การกัด ข่วน เลียบาดแผล โดยสัตว์ที่ติดเชื้อและจากสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าเขตสุขภาพที่ 12 สงขลา พบว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2561 จำนวนผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้ามีจำนวน 1 รายต่อปี ยกเว้น พ.ศ.2561 มีจำนวน ผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าจำนวน 4 ราย และพบว่าจำนวนโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์สูงขึ้นด้วย สุนัขยังคงเป็น สาเหตุหลักของการเสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าในคน ผู้เสียชีวิตทั้งหมด มีประวัติ ถูกสุนัขกัดและไม่ไปฉีดวัคซีน ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ.2561 พบสุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าจำนวน 174 ตัว มีผู้สัมผัสทั้งหมด 662 คน รับ การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าจำนวน 602 คน ยังมีผู้สัมผัสโรคที่ไม่เข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัข บ้าจำนวน 60 คนประชาชนยังขาดความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า เช่น คิดว่าโรคพิษสุนัขบ้ายังรักษาหาย การล้าง แผลด้วยน้ำสะอาดฟอกสบู่หลายๆครั้งและทายาเบตาดีน ไม่ช่วยลดปริมาณเชื้อที่แผล ประชาชนโดยเฉพาะใน พื้นที่เสี่ยง ขาดความตระหนักถึงความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้า ส่งผลให้ไม่เข้ารับการรักษากายหลังสัมผัสโรค จากการดำเนินงานด้านการกระตุ้นภูมิคุ้มกันในสัตว์ที่ลดลง ร่วมกับปัญหาของสุนัขจรจัดที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อาจส่งผลให้มีโอกาสพบผู้ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ถึงแม้ว่าการดำเนินงานด้าน การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและสัตว์จะมีมานานกว่า 30 ปี แต่ปัญหาโรคพิษสุนัขบ้ายังคงมีอย่าง ต่อเนื่อง จึงมีการบูรณาการด้านการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและในสัตว์ระหว่างกรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ส่งผลให้จำนวนการพบโรคพิษสุนัขบ้าในคนลดลง

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพิ่มอัตราการรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้กับผู้สัมผัสโรค เช่น การเพิ่มการเข้าถึงสถานบริการ การค้นหาผู้สัมผัสโรคในพื้นที่ การสร้างระบบติดตามผู้สัมผัสโรคพิษสุนัขบ้าให้เข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค อย่างต่อเนื่องครบชุด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่พบโรคซ้ำ ๆ หรือพื้นที่ที่พบโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและสัตว์อย่าง ต่อเนื่อง
2. เสริมสร้างความตระหนักถึงอันตรายของโรคโดยการสื่อสารความเสี่ยงและประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง
3. รณรงค์ สื่อสารความเสี่ยง และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี
4. เร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่เสี่ยง เช่น การลงพื้นที่สำรวจความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ ของประชาชน การสื่อสารความเสี่ยง และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าอย่างครอบคลุม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานในมาตรการต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

รายการอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. (2561). *วิเคราะห์สถานการณ์การระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า*. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2562. จาก dld.go.th/th/images/stories/warning/2561/256104/25610421_2rabiesnews.pdf จังหวัดสงขลา.
- ธีระพงษ์ ตัณทวิเชียร. (2562). *โรคพิษสุนัขบ้าและการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า*. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2562 จาก <https://www.idthai.org/Contents/Views/?d=kjw2!8!4!!104!xBrj8XmV>.
- สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา. (2561). *รายงานการเฝ้าระวังโรค*. ประจำปี 2561.
- สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา. (2561). *ระบบรายงานผู้สัมผัสโรคพิษสุนัขบ้า ร.36*.
- สำนักกระบวนวิชา. (2561). *รายงานการเฝ้าระวังโรค ประจำปี 2561*. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.boe.moph.go.th/boedb/surdata/index.php>
- หทัยทิพย์ จุทอง (2561). *การสำรวจความตระหนักรู้สำหรับประชาชนเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า*. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2561.